

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

❖ **האם בקידוש מנחת חביתין לחצאין יש ריעותא של אינם 'מלאים'**

ראיות מהסוגיא שפלוגתא ר' יוחנן ור"א היא בדין 'מלאים'

א. **יעו' סוגיית הגמ' להלן (ח). "מלאים, אין מלאים אלא שלימין". ועיי' ש ברש"י (ד"ה אין מלאים): "מלאים, כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו". וע"ע בסוגיית הגמ' זבחים פח. "אמר שמואל כלי שרת אין מקדשין... אלא מלאים... תניא נמי הכי מלאים, אין מלאים אלא שלימין". ועיי' ש ברש"י (ד"ה ואין מקדשין אלא מלאים): "כלומר, שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר, אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה, ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל, אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשין, שאינו ראוי לכלי". ועי' בחז"א (סי' כ"א אות ה' ד"ה ואם איתא) שלפ"ז צריך ביאור בדעת ר' אלעזר דס"ל דקדושה לחצאין, הרי ילפינן מקרא שאינו מתקדש אם אין בו עשרון שלם, וא"כ מה מהני מה דקרב לחצאין בכדי שע"ז נימא שמתקדש לחצאין, וצ"ת.**

ב. **ולכא' כע"ז יש לתמוה גם בדעת ר' יוחנן, דיעו' בהמשך סוגיית הגמ' (ח). טעמיה דר' יוחנן, דילפינן מקרא: "מנחה מחציתה, הביא מנחה ואח"כ חוציהו". ועיי' ש ברש"י (ד"ה מנחה מחציתה): "...וגמרין, הביא מנחה שלימה של עשרון דאין מנחה פחותה מעשרון ואח"כ חוציהו". ומבואר דטעמיה דר' יוחנן משום דיליף מקרא דבעינן קידוש של מנחה שלימה ומתוכה צריך להקריב חצי, [ועיי' ש בגמ' דר"א פליג בזה וס"ל דקרא אתי להביאה שלם מביתו. והיינו, דאף ר"א יליף מקרא ד'מחציתה' מודה שכן הוא פשט הפסוק אלא שהוא סבור שהוא למצוה בעלמא, אך אין חיוב שיהיה חצי ממנחה שלימה]. וגם בזה צריך ביאור, מדוע הוצרך ר' יוחנן להביא מקור, ואמאי לא יליף מההלכה של אין כלי שרת מקדשים 'אלא מלאים' דמשום כך אינו קדוש לחצאין, וצ"ת.**

ג. **וביותר, שהרי במשך כל סוגיית הגמ' לא הוזכר כלל הך ענינא ד'מלאים', ומה שהביאה הגמ' בסוף הסוגיא הברייתא דמלאים לא הביאה כן אלא לצורך הסברא של 'דעתו להוסיף', ולהוכיח שבמקום שדעתו להוסיף אין ריעותא של קידוש לחצאין. ולכא' זהו ראי' אלימתא ששיטת ר' יוחנן אינה מיוסדת על הך הסברא של מלאים.**

ד. **ויעו' היטב בסוגיית הגמ' שלא הוק' לה שפלוגתא רב ור' יוחנן בדין מקדש חצי מנחה ודעתו להוסיף תנאי היא, וצ"ב אמאי, ויש שנקטו שהברייתא של ר' יוסי אינה פלוגתא, אלא שר"י פירש דברי ת"ק, ועדיין ק' דא"כ רב פליג על ר"י, והאחרונים תי' דרב תנא ופליג, אך הוא דוחק גדול שלא פירשה כן הגמ', וצ"ע. [וע"ע בקר"א ובליקוטי הלכות, ובמנח"א בשם הגר"ז]. ולכא' מבואר בזה, דודאי שהפלוגתא של רב ור' יוחנן אינה שייכת לפלוגתא של ר' יוסי וחכמים, שר' יוסי וחכמים נחלקו האם דעתו להוסיף מהני כלפי החסרון של 'שלמים' ואילו רב ור' יוחנן נחלקו האם מהני דעתו להוסיף כלפי החסרון המסויים של 'קידוש לחצאין', וע"כ אין הפלוגתא שייכות אהדדי, ולא נצרכה הגמ' אלא להוכיח מברייתא זו את עיקר הסברא של 'דעתו להוסיף'. [וע"ע להלן בסו"ד משי"ת בזה]. ועכ"פ מבואר בזה דשיטת ר' יוחנן דלא מהני קידוש לחצאין אינה מיוסדת על דין 'מלאים', אלא הוא דין בפ"ע של קידוש לחצאין, וצ"ב.**

ראי' ממש"כ רש"י דלא מהני קידוש לחצאין אפי' לענין 'קידוש ליפסל'

א. **ולכא' גם בדברי רש"י מוכח שאין לבאר בדעת ר' יוחנן שהטעם שאינו קדוש לחצאין הוא משום דינא ד'מלאים'. דיעו' לשון רש"י בסוגיין מש"כ בביאור דעת ר' יוחנן (ד"ה אינה קדושה לחצאין): "שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה לא קידש, ויוצאה לחולין". וע"ע בקרן אורה (ח. בתד"ה מ"ט) שדקדק מלשון רש"י שאלבא דר' יוחנן אם קידש חצי מנחה לא הוי אפי' קידוש ליפסל.**

ב. **ויעו' עוד בסוגיית הגמ' זבחים פח. [על הא דאיתא התם במתני' אין כלי הלח מקדש את היבש]: "אמר רב ואיתימא רב אסי אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל". ועיי' ש ברש"י (ד"ה אבל): "שאם יצא חוץ לקלעים או נגע בו טבול יום נפסל, דאהני ליה כלי להכשירו ליפסל". וכפשוטו, הך דינא קאי גם כלפי ההלכה דמלאים, שאם לא נתן את כל העשרון אף שאין מקדשין ליקרב מ"מ מקדשין ליפסל". והשתא, אם נימא דטעמיה דר' יוחנן שא"א לקדש מנחת**

¹ הנה המימרא של רב ואיתימא ר"א מוסבת כלפי ההלכה המבוארת במשנה של קידוש כלי הלח את היבש, אך אין מבואר להדיא האם דין זה נאמר גם כלפי שאר הריעותות המבוארות בסוגיא. **ויעו' ברמב"ם** (פ"ג מפסוהמ"ק ה"כ) שלהדיא מבואר בדבריו דהך דינא דמקדשים ליפסל קאי גם על דין מלאים. **ולכא' גם בדעת רש"י צ"ל כן**, שהרי הטעם שאין כלי היבש מקדשין את הלח הוא משום שאין כלי שרת מקדשין אלא את הראוי להם, ויבש

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

חביתין לחצאין הוא משום דלא הוי בכלל מלאים, א"כ הול"ל שעכ"פ מהני קידוש לחצאין לענין להיות קדוש ליפסל, ומדוע נקט ר' יוחנן שאינו מקדש אפי' ליפסל. ומוכח דס"ל לרש"י דהא דפסיל ר' יוחנן הוא מטעם אחר, והיינו משום דס"ל דאף ר' יוחנן מודה שאין כאן הריעותא של מלאים, וצריך ביאור טעמא מאי.

❖ האם לדעת ר"א מנחת חביתין הוי חדא מנחה או ב' מנחות חלוקות

א. יעו' בתוס' חיצוניות שבשטמ"ק (אות ל"ט - ד"ה משום דיליף מדם): "והר"ר יונה תירץ דאי לאו קרא דמחציתה לא הוי מצי יליף מדם דשאני דם דכולה עומד ליקרב מיד, אבל מנחה שמחציתה קרב בבוקר ומחציתה בערב למה לא תקדיש לחצאין, הרי החצי זה הוא מנחה שלמה". ומבואר, שנקט הר"ר דהא דקאמר ר"א הואיל וקריבה לחצאין, היינו דמשום כך חשיב כל חצי כמנחה בפ"ע. ועיי"ש עוד בתוס' אחרות: "דלא דמי לדם... אבל חביתין כהן הגדול שהיה מחצית בבוקר ומחציתה בערב מן הדין היה לנו לומר דקדשה לחצאין...". ולדרך זו סבר הר"ר כדרכם של תוס', דס"ל דהוי מנחה אחת, אלא שיש לה דיני הקטרה חלוקים, וע"כ ס"ד דמהני בה קידוש לחצאין, וצ"ב הטעם בזה.

ב. ולכא' כן מוכח גם מהא דמבואר בסוגיא להלן נ: שאם מת כהן גדול או אבד המחצית אחר שהקריבו מחצית בבוקר מביא בערב מנחה אחרת, הרי דהם ב' הקרבות חלוקות. אך יעו' בחזו"א שדחה הראי' שהרי גם בדם מצאנו מ"ד (יומא ס.) שמתחיל ממקום שפסק.

ג. ויעו' בחזו"א (סי' כ"א אות ה') שלדך זו יש לפרש פלוגתא ר' יוחנן ור"א בדרך פשוטה. ד"ל שנחלקו בגדר המחצית שבבוקר ובערב, דר' יוחנן ס"ל דכיון דאמר קרא 'מנחה מחציתה', למדנו מזה שהכל הוי חדא מנחה שלימה ואך

אינו ראוי לכלי הלח, ויעיי"ש ברש"י ד"ה אבל מזרקות, והרי דעת רש"י שאף הטעם שאין מקדשין אלא מלאים הוא משום דבלא"ה לא חשיב ראוי לכלי ויעיי"ש רש"י ד"ה ואין מקדשין. וא"כ לכא' צריך לומר, דכשם שנאמרה ההלכה בכלי הלח שאף שאין מקדשין את היבש ליקרב מ"מ מקדשין ליפסל כמו"כ יש לנו לומר דה"ה והוא הטעם גבי אינם מלאים, שאף שאין מקדשין ליקרב מחמת שאינם ראויים מ"מ מקדשין ליפסל. אך צריך לבאר אמאי כלפי זה לא חשיב אינם ראויים, ואכ"מ. ואכן, להלן שיתבאר שחלוק דין 'אינו ראוי' שבכלי הלח ליבש מדין אינו ראוי של חסרון או יתר בשיעור, שכלי הלח הוא דין בכלי שלא נתקדש לענין יבש, משא"כ כשחסר בשיעור שהוא דין במנחה עצמה, אך מ"מ נראה שלכא' אין בזה חילוק לענין קידוש ליפסל, ויתבאר במק"א.

ש"ר בכתבי הרב העורך של שיעורי הגרמ"ד, וז"ל: "רש"פ אמר דיש להוכיח כן מהסוגיא דסוכה מט: דמבואר התם, דאם יש שיעור למים ונתן בכלי שרת יותר מן השיעור לא נתקדשו המים כלל ולא נפסלים בלינה, ומוכח דאם נותן בכלי יותר מן השיעור לא קדש כלל אפילו ליפסל, ומסתבר דה"ה כשחסר מן השיעור דלא קדש כלל אפילו ליפסל, ודו"ק". עכ"ד. וכוונתו שהרי איתא בסוגיא דמנחות ק. שאף שאין קידוש בכלי שרת בלינה היינו דאין קדוש ליקרב, אך מ"מ קדוש ליפסל, ועיי"ש ברש"י בד"ה ליפסל: "כגון בלינה". ומתוך כך יש לתמוה בהא דמתבאר בסוגיא דסוכה מט: שהנותן בכלי יותר מהשיעור של ניסוך המים אינו מקודש כלל, ואף לענין להפסל בלינה, ואמאי לא נימא דעכ"פ קדוש ליפסל בלינה כמו דחזינן בדין קידוש כלי שרת בלינה שקדוש ליפסל בלינה. ועי' ברש"י סוכה מט: שמבואר בדבריו שהטעם שאם נתן יותר מהשיעור אינו מתקדש הוא משום דחשיב אינו ראוי לכלי, וא"כ הוא מאותו הטעם דפחות משיעור אינו מתקדש, וא"כ לכא' יש משם ראי' גדולה דלא כדברינן, וכדחזינן דבנותן שלא כשיעור אינו מתקדש אף ליפסל, וצ"ע רב.

אך לאחר העיון נראה לדון שאין הענין שייך לגידול דידן כלל, דב' גרדי מקודש ליפסל ולא ליקרב הם, חדא. הא דאיתא בסוגיא בזבחים פח. דהתם הכוונה דאף שלא אהני הקידוש לענין להחשיבו כקרבן מ"מ אהני שיצאה מתורת קדושת דמים שבה וחל עליה 'קדושת הגוף' אך לא אהני לענין ליקרב, היינו, לענין להחשב שיש עליו 'קדושת קרבן', ועיי"ש ברש"י דאהני לענין פדיון וטומאת טבול יום, אך לא כתב דאהני גם לענין פסול לינה, ומשום דפסול לינה אין שייך אלא כשנתקדש כשהמנחה ראויה לכלי שרת ויבש לא חשיב ראוי לכלי הלח. משא"כ כלי שרת בלינה, דהתם ודאי דאהני לקבוע 'תורת קרבן' ומתוך כך נפסל בפסול של מחוסר זמן [וכדחזינן דאהני לקבוע תורת קומץ דשוב א"א להחזירו, וביותר מבואר בתוס' יומא כט: שהוא נפסל בפסול הגוף ואפשר לשרפו לאלתר]. וז"ל מדוקדק מאוד בדברי רש"י, שלענין קידוש יבש ע"י כלי הלח (בסוגיא דזבחים פח. ד"ה אבל) כתב דמקדשין ליפסל לענין יוצא וטבול, והשמיט הענין של פסול לינה [וביותר, דיעיי"ש שהביא המקור להך דינא דכ"ש מקדשין מהמשנה במעילה י. והתם מבואר להדיא דה"ה שכתב מקדשין לענין פסול לינה, ומדהשמיטו רש"י הרי מוכח דבדווקא הוא]. ואילו גבי כלי שרת בלינה (בסוגיא דמנחות ק. בד"ה ליפסל, ובסוגיא דיומא כט: ד"ה ליקרב) הביא גם הנפק"מ לענין לינה. ולכא' החילוק הוא כמשנ"ת, [ועי' היטב בלשון רש"י יומא שכתב שאינו קדוש ליקרב: "אבל קדוש להיות מוכשר באותה קדושה ליפסל בטבול יום", ולכא' כוונתו דהיינו קדושת הקרבה דאייירי ביה, ודו"ק]. וע"ע לשון רש"י סוכה נ. (ד"ה ואי מייתי): "איפסלו בלינה, הואיל ואיקדשו קדושת הגוף הו' להו כאימורי קרבן". הרי להדיא שהקדושה שחלה לענין ליפסל היינו כקדושת קרבן, וכמשנ"ת.

ועכ"פ לפי"ז אזדא לה הראי' מהסוגיא דסוכה, ד"ל דאה"נ אם נתן יותר מהשיעור אהני הכלי שרת לקדשו לענין ליפסל, אך לא לענין לינה אלא לענין שאינו יוצא בפדיון ולענין ליטמא בטבול.

ובעיקר משנ"ת דהא דכלי הלח מקדשים את היבש ליפסל היינו רק לענין פסול יוצא וטבול ולא לענין לינה, כבר מצאנו כע"ז גבי קידוש לחם בתנור, שנחלקו הראשונים האם מקדש רק לענין טבול יום ויוצא או גם לענין לינה, ויעו' סוגיית הגמ' מעילה ט. ובגירסת רש"י ותוס' שם, וע"ע חזו"א מנחות כ"ד י'. ויעו' בחי' הגרמ"ל מאלין (ח"ב סי' מ"ז ד"ה והנראה) שביאר בהך עניינא: "גם במנחות שתי קידושים נינהו ואפשר לחלקן שתהא קדושה קדושת הגוף בלי שתתקדש קדושת הקרבה", והם הם הדברים. [בעיקר דברי הגרמ"ל, היה נראה שחלוקים הם באופן חלות הקידוש ע"י הכלי שרת. שלגבי חלות קדושת הגוף די בזה שהמנחה נמצאת בכלי שרת שע"ז חייל עליה דין 'כל הנוגע בהם יקדש' וחלה בהם קדושת הגוף. משא"כ לענין קדושת הקרבה, שנראה שאופן החלת הקדושה הוא ע"י שהכלי מעמיד את הדבר לצורך עבודתו, וכגון כשמקבל הדם בכלי, שהדם מתקבל בכלי לצורך הזריקה, ויעו' רש"י מנחות יד: 'דקבל אינה מתרת דאינה אלא לצורך זריקה', וכיון שהכלי מעמידו לזריקה ע"ז הוא מקדשו לצורך זה. והשתא לפי"ז נראה דב' דינים נאמרו בהלכה של 'כלי שרת אינם מקדשים אלא את הראוי להם'. חדא, דבעינן שהכלי עצמו יהיה מקודש לענין זה, וע"כ כלי הלח שלא נתקדשו לענין יבש אינם מקדשים אותו, וזהו מש"כ רש"י שבה הריעותא היא בכלי עצמו שאינו ראוי לקדש. אך מלבד זה עוד יש תנאי נוסף, שאין הכלי מקדש אא"כ הוא מעמידו לאותה הקרבה. אך לקושטא דמילתא נראה שאף לענין קידוש הגוף א"ז מדינא דכל הנוגע בהם יקדש, אלא יסודו הוא משום שמעמידו לצורך קרבן. אלא שעיך החילוק נכון הוא לענין קידוש ליפסל, שנראה שקידוש ליפסל הוא מההלכה של כל הנוגע בהם יקדש, משא"כ קידוש ליקרב וקידוש הגוף שהם חלים ע"י שהכלי מעמידם למה שהם, וע"כ כל שאינו ראוי מקדש ליפסל ואינו מקדש ליקרב, וכמדומה שיסוד הדברים מתבארים מתוך דברי המקד"ד (סי' ג ס"ק ג' עיי"ש באריכות בענין קידוש בכלי שאינו מיוחד לו, ועיי"ש היטב בד"ה ואתי שפיר].

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

שהקרבתה מתחלקת מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ור"א פליג וס"ל דב' קרבנות חלוקים הם². ומתוך כך נחלקו גם בהלכתא דקידוש לחצאין, לדעת ר' יוחנן מה שאינו מתקדש לחצאין היינו משום שאין מתקיים כאן דין 'מלאים', שהרי הכל קרבן אחד וכשמקדש מחצית אין כאן שיעור של כל המנחה. ור"א דפליג וס"ל דלא שייך כאן ריעותא של מלאים, היינו משום שכל מחצית הוא קרבן בפ"ע, וכשמקדש מחצית הו"ל קידוש של דבר 'שלם' ומתקיים דין 'מלאים'. [והגם דלא אשכחן מנחה פחותה מעשרון, צ"ל דשאני הכא דגזיה"כ הוא דכל חצי הוא מנחה בפ"ע].

ד. אך אם נימא שלדעת ר"א הו"ל ב' קרבנות חלוקים צריך תוספת ביאור בעיקר דעת ר"א, דיעו' להלן ח. דמבואר דאף ר"א מודה דלמצוה ראוי לקדש את תרוייהו, ומה שייך מצוה דלכתחילה לקדש עשרון שלם שהרי לכא' אין להם שייכות אהדדי, [ודוחק לומר שהוא גזיה"כ בעלמא]. וביותר, שהרי אף ר"א מודה שבפסוק מבואר להדיא דהוי מחצית ממנחה שלימה, ואמנם ס"ל דהיינו רק למצוה, אך עכ"פ חזינו שדבר אחד הם, וצ"ע.

ה. וע"ע בחז"א שהק', שאם נימא דמנחה הוי ב' הקרבות צ"ב מה מק' בגמ' אליבא דר"א דנילף מדם, והרי שאני התם דהוי קרבן אחד משא"כ הכא דהוי ב' מנחות חלוקות. ועיי"ש בשיטמ"ק שביאר: "ואף בתר דגלי קרא דבאה בב"א אנו צריכין למילף מדם דלא תימא דאינה באה בב"א אלא למצוה, ולעיל נמי דפריך לילף מדם היינו בתר דגלי לן קרא דמחציתה אז פריך לילף מדם לעכב". היינו, שהמ"מ של הגמ' בדעת ר"א הוא דהו"ל למילף מדם דהא דילפינן מקרא שראוי לקדש הכל יחד הוא לעיכובא ולא למצוה. ואכתי צ"ב, דאם נימא דהא הוי פשיטא ליה לר"א דהוי ב' קרבנות חלוקים תיקשי. חדא. מה ראי' יש מדם לענין זה, הרי שאני התם דהוי קרבן אחד. [אלא דבלא"ה תיקשי, דאפי' נימא דהוי קרבן א' עם ב' הקרבות חלוקות נמי י"ל דלא דמי לדם דהוי מעשה הקרבה אחד, ועי' בזה להלן]. ועוד, דכיון דהוי ב' קרבנות חלוקים מה"ת לאסוקי אדעתין דהוי לעיכובא, וצ"ע.

ו. ויעו' היטב בדברי השיטמ"ק שנראה מדבריו שכ"מ דהעלה צד דהוי ב' מנחות חלוקות היינו קודם קרא דמחציתה, אבל לאחר דילפינן ממחציתה דבעינן מחצית מדבר שלם ודאי דהוי קרבן אחד, ועיי"ש היטב דמתבאר בדבריו דאף ר"א יליף מקרא דמחציתה דיש מצוה להקריב מתוך קרבן שלם, וביאר שכל קו' הגמ' על ר"א דנילף מדם היינו אחר דילפינן מקרא דמחציתה דהוי קרבן אחד. [וע"ע ברש"י (כפי גירסת השיטמ"ק) דגם בדבריו מבואר דילפינן ממחציתה שצריך חצי מקרבן שלם, אלא שדין קרבן שלם מתייחס להביא עשרון שלם מתוך ביתו ולא מתוך קרבן שלם שהוקדש כבר בקדושת הגוף].

שיטת תוס' והרמב"ם דהוי מנחה אחת

א. יעו' תוס' (ז: ד"ה ואם איתא): "ומיהו יש לפרש דדם נמי קרב לחצאין שיש ד' מתנות וז' הזאות דפרוכת שכל אחת עבודה בפני עצמה...". ומבואר, שהשוו תוס' הגדר של מתוך ש'קרבה לחצאין' לגדר של עבודת ז' וד' הזאות, והרי בז' וד' הזאות בודאי שלא חשיב כל אחד 'קרבן' בפ"ע, אלא רק הו"ל 'עבודה' בפ"ע, ומוכח שנקטו תוס' שזהו גם הגדר של 'קרבה לחצאין' דהוי ב' עבודות חלוקות במנחה אחת, ודלא כמס"כ תוס' שבשיטמ"ק.

ב. וע"ע בהמשך דבריהם: "דאפילו ליכא 'מתוך' בשאר מנחות, מ"מ כיון דקדשי חביתין לחצאין מאיזה טעם שיהיה ילפינן שאר מנחות מיניה". ולכא' לדרכו של הר"י פשיטא שא"א למילף שאר מנחות מחביתין, דשאני חביתין דהו"ב' קרבנות חלוקים, וא"כ מעולם לא שמענו בחביתין הך דינא דקדושה לחצאין. [וע"ע להלן ח. בתוד"ה מאי טעמא שלא תירצו קושייתם על הדרך שתירץ הר"י, והיינו לדרכם דפליגי בעיקר ההנחה שחביתין הוי ב' קרבנות חלוקים].

ג. וע"ע ברמב"ם (פי"ג ממעה"ק ה"ב ואילך) שמבואר בדבריו שאופה י"ב חלות מכל העשרון: "ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד, כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב". ועי' בכתבי הגר"ז דמדחזינו שמקריב חצי מכל חלבה על כרחין דא"א לומר שחשיב ב' קרבנות חלוקים. ומה שאמר ר"א 'מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין' זה רק טעם, שכיון שמצאנו שהמנחה קרבה לחצאין ע"כ קדושה לחצאין.

² והגם שבגמ' להלן מק' שאם רב סבור כר"א א"כ אמאי לא יליף שאר מנחות מחביתין, ואם נימא דשאני חביתין דהוי ב' קרבנות א"כ לא דמי לשאר מנחות כלל. אמנם בלא"ה ק' כן, דאפי' נימא דהו"ל ב' הקרבות חלוקות נמי תיקשי דשאני משאר מנחות, ועי' בתוס' (ד"ה ואיתא) שכבר עמדו בזה, וע"ע להלן בעה"ת.

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

ד. עוד הוכיח הגר"ז כן, מהא דאיתא ברש"י להלן (ח. ד"ה אלא): "...אבל לענין קידוש בכלי שרת **אם רצה' מקדש לחצאין**". ומדוקדק בלשון רש"י שאף לדעת ר"א אינו חייב לקדש ביחד, אבל שפיר יכול לקדשם בכלי אחד. ואם נימא דהוי ב' קרבנות חלוקים צ"ב האיך שייך לקדשם יחד, שהרי קי"ל שאין ב' מנחות מתקדשות בקידוש אחד, אע"כ דאף אליבא דר"א הוה קרבן אחד, ואך שיכול לקדשם לחצאין, וע"כ אם ירצה יכול לקדשם יחד.

ה. **ועיי"ש שהנפק"מ בין ב' הדרכים הנ"ל הוא לענין קידוש לשליש ולרביעי**. שאם נימא כדרך קמא, שהטעם שקדוש לחצאין הוא משום דהו"ל ב' מנחות חלוקות, א"כ מבואר בזה דס"ל לר"א שא"א לקדש לחצאין ורק משום דהוי מנחה בפ"ע חשיב קידוש של מנחה שלמה, וא"כ לשליש ולרביעי לא שמענו. משא"כ לדרך בתרא, דאמרין דמתוך שיש בה מעשה הקרבה לחצאין ממילא יש בה גם קידוש לחצאין, ולדרך זו דהא דאמרין קדושה ל'חצאין': "אינה דוקא לחצאין, אלא אפילו שליש או רביעי ג"כ אפשר, דכיון דלא מצינו בו רק הקרבת חצאין לא חל בו אלא קדושת חצאין".

ו. **אך לדרכם של תוס' הדרא קושיא לדוכתא, האיך ס"ל לר"א דקדושה לחצאין, והרי קי"ל שאין כלי שרת מקדשים אלא מלאים**. וע"ע לעיל שבדברי רש"י מוכח שאף ר' יוחנן לא אתי עלה מטעמא דמלאים, וא"כ גם לדעת ר' יוחנן צריך ביאור מדוע אין כאן ריעותא של מלאים, וצ"ת.

❖ בביאור הטעם שאין חסרון של 'מלאים' בקידוש חצי מנחה [בין לר' יוחנן ובין לר"א]

בביאור ההלכתא דפסול מלאים

א. **יעו' לשון רש"י (זבחים פח. ד"ה ואין מקדשין) בביאור ההלכתא שאין מקדשין אלא מלאים**: "אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדש, שאינו ראוי לכלי". ומבואר, שהטעם שאין כלי מקדש אלא מלאים הוא מההלכה המבוארת בזבחים (פז. פז. ד"ה): 'כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן כך הכלים מקדשין'. והיינו, שגם בדין קידוש כלי שרת נאמרה ההלכה שאינם מקדשים אלא את הראוי להם, ומתוך כך פירש"י דכשאין בו שיעור מנחה לא חשיב ראוי לכלי שרת. **וע"ע רש"י סוכה (מט: ד"ה ואמאי)**: "...אם יש בהן יותר מכשיעור אין ראויין לכלי", ואין הכלי מקדש, דאין מקדשין אלא הראוי להם". ולכא' ההלכה של פחות מכשיעור ויותר מכשיעור חד הם, וא"כ למדנו מדברי רש"י שהריעותא הוא משום דבעינן שיהיו ראויין לכלי⁴. אך אכתי צריך תוספת ביאור, מדוע כשאין שיעור מלא של המנחה או כשהיא יתירה נקטינן דחשובה 'אינו ראוי לכלי', וצ"ת.

³ ויעו' במקד"ד (סי' ג' ס"ק ב') מש"כ בביאור ההלכה של קידוש יותר מהשיעור, וצ"ע שלא הביא דברי רש"י דהיינו מדינא ש'אינו ראוי', ועיי"ש מה שהאריך בכל הענין, ואכתי צ"ע.

⁴ יעו' בכתבי הגר"ז (זבחים פח. פח.) שנקט בדעת רש"י שהריעותא של אינם מלאים היא 'דין בחפצא שאינו ראוי להתקדש כשחסר כל השיעור הצריך לדבר', [והיינו לאפוקי מדעת הרמב"ם דס"ל שהוא דין בכלי, שאינו ראוי לקדש אלא א"כ הוא מידה מלאה, ואכ"מ]. אמנם לשון רש"י [בזבחים, וביותר בסוכה] מבואר שהוא מחמת שאינו 'ראוי לכלי' ולא מחמת שאינו 'ראוי להתקדש', וע"ע במקדש דוד (סי' ג' אות ג' ד"ה עוד יש) שגם בדבריו מבואר שלמד בפשיטות שהוא מדינא דאינו ראוי לכלי, וכמשנ"ת.

אך צ"ב, דא"כ מדוע בעינן לקרא ד'מלאים' ואמאי לא הוי כדן כלי הלח שאינם מקדשים את היבש משום שאין מקדשים אלא את הראוי להם, [ובשלמא לדרכו של הגר"ז אתי שפיר, שאי"ז נכלל בדין מקדשים את הראוי להם, אך למשמעות ד' רש"י שהוא מדין אינו ראוי תיקשין], וצ"ע.

אך באמת בלשון רש"י מבואר כעין דרכו של הגר"ז, דס"ל שיש חילוק בין גדר אינו ראוי שבכלי הלח ליבש מגדר אינו ראוי של חסרון או יתרון בשיעור, דיעו' לשון רש"י זבחים (פח. ד"ה אלא מדות): "דכיון דהנך לא חזו ליבש למדוד והן לא נמשחו אלא למדידה לפיכך אין מקדשין אלא ע"י מדידה". ומבואר, ש'הכלי' הוא דחשיב אינו ראוי, שהכלי עצמו לא נתקדש אלא לענין מדידה וע"כ אינו מקדש היבש שאינו נמדד על ידו. וכן הוא לשון רש"י בסוגיין (ח. ד"ה ל"ש): "דאין כלי הלח מקדשין יבש אלא במדות לח... דכל מדה לא חזיא אלא למילתא למדוד, הלכך לא מיקדשין...". אמנם לגבי דינא דמלאים ביאר רש"י (זבחים פח. ד"ה ואין מקדשין אלא מלאים): "אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשין שאינו ראוי לכלי", דמשמע בזה שאין הריעותא בכלי אלא בגוף המנחה, שכשאין לה שיעור או כשהיא יתירה היא עצמה אינה ראוי לכלי. [אמנם אי"ז לגמרי כד' הגר"ז, שהוא נקט שכל הריעותא הוא בעצם המנחה שאינה ראוי להתקדש, אך בלשון רש"י משמע שהוא מדין ש'אינו ראוי' ולפי"ז י"ל דמשום כך בעינן לקרא ד'מלאים', דב' דיני אינו ראוי הם, מדין הכלי, ומדין המנחה. ולולי קרא דמלאים הו"א שההלכה של 'את הראוי להם' נאמרה רק כשהכלי אינו ראוי לקדש, אבל במקום שהכלי עצמו ראוי לקדש אפי' שהמנחה אינה ראוי לכלי הו"א דמתקדשת.

אמנם עיקר הדבר צריך ביאור, מאי משמע שהמנחה עצמה 'אינה ראויה' להתקדש. ובעיקר משנ"ת דכשאין את השיעור הנצרך חשיב אינו ראוי לכלי עדיין צריך תוספת ביאור. ובשלמא כשאין בו שיעור היה מקום לדחוק דאכתי לא חשיב מנחה [הגם שלכא' א"ז במשמעות 'אינו ראוי'], אבל כשיש בו יותר מכשיעור מדוע לא נימא דע"פ השיעור הצריך לו הו"ל שיעור הראוי להתקדש. ונראה שאופן החלת הקדושה הוא ע"י שהכלי מעמיד את הדבר לצורך עבודתו, וכגון כשמקבל הדם בכלי, שהדם מתקבל בכלי לצורך הזריקה, [ועי' רש"י מנחות יד: 'דקבלה אינה מתרת דאינה אלא לצורך זריקה'], וכיון שהכלי מעמידו לזריקה ע"ז הוא מקדשו לצורך זה. והשתא, כשהוא נותן בכלי פחות מכדי שיעורו או יותר מכך, הרי הכלי אינו מעמידו לצורך עבודתו, שהרי אינו יכול להקריב המנחה כשהיא פחותה או יתירה, וע"כ חשיב אינו ראוי לכלי, ואינו מתקדש על ידו. אכן בזה אין הריעותא בעצם הכלי אלא במנחה שהיא אינה ראוי להתקדש לעבודתה ע"י הכלי.

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

ב. **ולכא' מבואר בזה** דהא דכשאינם מלאין לא חשיבי ראוי לכלי הוא משום שאין הכלי מקדש אלא כשהמנחה הנתונה בו ראוי להקרב על ידי קידושו, וע"כ כל שהמנחה יתירה או חסירה שאין המנחה ראוי להקרב באופן זה אין הכלי מקדשה. ולפי"ז נמצא, דכל החסרון של 'מלאין' שייך דווקא במקום שצריך להקרב הכל כאחד, דכיון שהשיעור שצריך להקרב ע"י כלי זה הוא שיעור של עשרון הרי כ"ז שלא ניתן בו שיעור זה אכתי אינו ראוי להקרב ע"י הכלי וע"כ לא חשיב ראוי לכלי זה. **משא"כ במנחת חביתין**, דכיון שדין ההקרבה הוא של חצי עשרון ע"כ שפיר י"ל דחשיב ראוי לכלי זה, ושפיר מתקיים בו דין 'מלאים' אפי' שאין בו שיעור של מנחה שלימה, [וע"ע בחז"א (סי' כ"א אות ה') שביאר שהטעם שאין ריעותא של מלאין הוא משום דהכא "א"א להקטירה כולה בבקר ועדיין מחצית השניה מחוסר זמן בבוקר, והלכך אי לא ילפינן מדם שפיר קדוש לחצאין", ולכא' כוונתו כנ"ל, וצ"ע].

ג. **באופן**, שהשיעור של של מלאין אינו תלוי בשיעור של 'הקרבן' אלא בשיעור של 'ההקרבה', היינו, שהריעותא אינו מחמת שאין הכלי מקדש אלא"כ יש בו 'שיעור מנחה', אלא משום שאין הכלי מקדש אלא"כ הוא ראוי להקרבה על ידו, וכל דחסר בשיעור אינו ראוי להקרבה וע"כ אינו מתקדש. ולפי"ז נמצא דבין לדעת ר' יוחנן ובין לדעת ר"א במנחת חביתין לא שייך ריעותא של 'מלאים', שאף אם נימא דחשיב מנחה אחת מ"מ כיון שיש עליהם דין הקרבה לחצאין שפיר חשיבי ראויין לכלי גם כשיש בהם רק חצי עשרון, וע"כ אין בהם ריעותא של 'אינו ראוי'5. [ולפי"ז לכא' נמצא שכ"מ דמהני קידוש היינו רק 'לחצאין' שהוא שיעור הקרבתם, אבל אם יקדשם לשליש ולרביע יהיה בזה כו"ע יודו שיש בזה ריעותא של 'מלאים' ולא יהני קידושם, וצ"ע].

ד. **וע"ע בריש פ' שתי הלחם** (להלן צד): "לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתיים שתיים". ועיי"ש בקרן אורה שתמה: "...דאמרין לעיל (ע"ב ע"ב) ולקמן (צ"ה ע"ב) דתנור מקדש ללחם, ואי אינו נאפה כאחת אלא שתיים היכי מקדש להו, הא ליכא שיעורא, דכלי שרת לא מקדש אלא אם יש כל השיעור כל אחד כפי שיעורו". **וע"ע שכע"ז הק' במקד"ד** (סי' ג' אות ג' ד"ה ואתי שפיר): "ואמאי לא נילוף ג"כ דמנחה קדושה לחצאין מלחם הפנים למ"ד תנור מקדש, דלחם הפנים נאפות שתיים שתיים כדאמרין בר"פ שתי הלחם, ואף על גב דלחם הפנים הוא י"ב חלות וכולה מנחה אחת הוא ומוכח דקדושה לחצאין". וצ"ע. **ועיי"ש במקד"ד שתי'**: "דזה דבכל המנחות אינן קדושות לחצאין הוא משום דהקידוש הוא שתהיה המנחה ראויה לקמיצה, אבל בלחם הפנים השולחן מקדש שיהא ראוי לקמיצה היינו לסילוק בזיכין, ועל השולחן הוא כל הלחם יחד, והתנור מקדש רק שיהא ראוי לסידור, ולזה אפשר דיכול להתקדש אף לחצאין כיון שיהיה אח"כ קידוש אחר בב"א".

ה. **והמבואר בדברי המקד"ד תרתי. חדא**. שהטעם שא"א לקדש כשאין שיעור הוא משום שהקידוש לא מהני כשהוא אינו פועל במנחה ליתן בה דין הקרבה. **ועוד מבואר בדבריו**, שאם עכ"פ הקידוש מהני לאיזה ענין שפיר מהני הק' קידוש אף שהוא קידוש לחצאין. וכ"ז כמשנ"ת בדברינו בארוכה6.

הטעם שאין חסרון של 'מלאין' – שיטת תוס' [בדף בתרא]

א. אמנם כל האמור לא יהני אלא אם נימא שפלוגתא ר"א ור' יוחנן היא רק במנחת חביתין, אך למש"כ תוס' בסו"ד שנחלקו בכל המנחות, הרי מבואר בזה שלדעת ר"א אפשר לקדש מנחה לחצאין אף שברור שאינה קריבה לחצאין, וא"כ בהכרח שאין זה מחמת שיש בזה עכ"פ שיעור הקרבה. **ועי' בקרן אורה שלדך זו ק' מאוד** מדוע לית בזה ריעותא של 'מלאין', וצ"ע.

ב. **ויעו' רש"י להלן ח. (ד"ה ומשני):** "כי מצריך קרא להביא שלם למצוה בעלמא, ולעולם אם קדשה לחצאין מקדש ואינה יוצאה שוב לחולין". **ומבואר, שנקט רש"י בדעת ר"א** דהא דאמרין קדושה לחצאין לאו היינו לענין קדושת הקרבה, אלא רק לענין קידוש ליפסל, שחל בה קדושת הגוף ואינה נפדית להיות יוצאה לחולין. **ולפי"ז י"ל בפשיטות,**

⁵ אך יש להעיר, שלפי"ז תיקשי להיפך, שהרי מבואר בסוגיא דסוכה מט: שאין הכלי שרת מקדש אם יש יותר מהשיעור, ולהאמור ע"כ היינו משום שע"י שאינו ראוי להקרבה בשיעור זה לא חשיב ראוי לכלי, והשתא תיקשי, דכיון שנתבאר שדבר זה תלוי בשיעור 'ההקרבה' בפועל ולא בשיעור 'הקרבן' א"כ האיך יתקדש כל העשרון יחד הרי ה"ל יותר משיעור הקרבה. אך נראה דאי"ז קושיא, דהכל בכלל ההלכתא של מנחה מחציתה, ועיין.

⁶ אך יש להעיר, שכ דברי המקד"ד לא יהני אלא כלפי דין 'מלאים' שנתבאר שיסודו הוא מחמת שאין הקידוש מהני אלא"כ פועל דיני הקרבה במנחה, משא"כ לענין הריעותא הנוספת של 'אין קידוש לחצאין', ויתבאר יותר להלן בביאור יסוד ההלכתא דאין קידוש לחצאין.

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

דיעו' לעיל שלדעת רש"י לכאן' בהכרח צריך לומר שכל הריעותא של מלאים נאמרה רק לענין קידוש ליקרב אבל לא לענין קידוש ליפסל, ואם קידוש פחות מכשיעור אף שלא נראה ליקדש מ"מ מהני ליתן בו קדושת הגוף, וכיון שמבואר הכא שכל פלוגתא ר"א ור' יוחנן אינה אלא לענין ליפסל ולהיות יוצאה לחולין הרי באמת אינו שייך לנידון של 'מלאים'. [אך אולי י"ל שכ"מ שכתב רש"י כן היינו רק בס"ד דגמ' דלדעת ר"א דבעינן קידוש כל המנחה למצוה, אך למסקנת הגמ' דאף ר"א מודה דבעינן מחציתה, ואך שדין מחציתה נאמר כלפי הבאת עשרון מביתו, בזה י"ל דלדעת ר"א מהני קידוש לחצאין אף לגבי קידוש ליקרב. תדע, שהרי בכל הסוגיא לא הזכיר רש"י גדר זה, ואך בס"ד דגמ' דבעינן מחציתה למצוה ביאר כן, וצ"ע].

ג. **ובאר"א י"ל עפ"י מש"כ רש"י בתחילת הסוגיא (ד"ה אינה):** "שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה לא קידש", ולכאן' נראה מזה שהעמיד הסוגיא דווקא באופן שקידש בב' כלים אבל אם קידש חצי עשרון בלבד לא הוי קדוש⁷. [וע"ע בחז"א שלכאן' בהמשך הסוגיא לא משמע כן, יעוי"ש מש"כ בזה]. **ולפ"ז אולי י"ל דבר חידוש, דס"ל לתוס'** שכל מה דבעינן מלאים היינו דווקא כשבא לקדש רק חצי, אבל אם בא לקדש בב' כלים בה ליכא ריעותא של מלאים. והביאור בזה אולי י"ל, עפמ"ש' לעיל שעיקר הריעותא של מלאים היינו משום שאין הכלי שרת מקדש אא"כ מהני הקרבתו ליתן בו דין הקרבה, וע"כ כל שמקדש חצי עשרון בפ"ע ואינו נעשה ע"ז ראוי להקרבה לא אהנו מעשיו, משא"כ כשמקדש בב' כלים כיון שעכ"פ מהני ליתן בו דין הקרבה בצירוף עם הקידוש של הכלי השני ע"כ אין בזה הריעותא של מלאים, וצ"ע.

❖ בביאור פלוגתא ר' יוחנן ור' אלעזר

בביאור ההלכתא דאין קידוש לחצאין

- א. **אך לפי ב' הדרכים האמורים הדר צריך ביאור ביסוד פלוגתא ר"א ור' יוחנן,** דכיון שאין בזה ריעותא של מלאים מדוע ס"ל לר' יוחנן שא"א לקדשם לחצאין, וכמו"כ צריך ביאור במה פליג ר"א עליה, וצ"ת.
- ב. **וצריך לומר דסבירא להו דהך דינא דאין קידוש לחצאין הוא הלכה בפ"ע.** ויסודו המבוארת כבר בדברי האחרונים. **יעו' בקרן אורה:** "דמסתבר כל שלא נשלם שיעור העשרון עדיין לא חזיא ולא נחתא עליה קדושת הגוף כלל ויוצאת לחולין". **היינו,** שמלבד החסרון של 'מלאים' שמבואר ברש"י שהוא מדין אינו ראוי, [כמשנ"ת לעיל בארוכה] הרי גם יש בזה חסרון **בעצם מעשה הקידוש,** שקידוש אינו מועיל אלא כלפי 'מנחה' אבל כל שחסר בשיעור המנחה אין חפצא שיחול עליו הקידוש⁸, וזהו שורש ההלכה של אין קידוש לחצאין.
- ג. **ובדעת ר"א דפליג,** היה מקום לומר דהיינו משום דס"ל שלענין זה מהני מה שקריבה לחצאין דחשיב מנחה אפי' בלא שיש שיעור, וזה כוונת תוס' מתוך שקריבה לחצאין הוא סברא אחת עם הסברא של דעתו להוסיף, שכשדעתו להוסיף לא אמרינן שלא חשיב מנחה, כיון שאנו מצרפים חצי שכבר מקדש עם החצי שעתיד לקדש, וכמו"כ כשדינה להקרב לחצאין שוב י"ל דאפי' שיש לפנינו חצי מנחה מ"מ יש לזה חשיבות יחד עם החצי שיתקדש אח"כ. **ויש להוסיף עוד,** דזהו סברת ר"א שצריך להביאה מביתו, שאל"כ לא חשיב מנחה, ואחר שחלה בו תורת מנחה שוב אפשר לקדש כל חלק בפ"ע.
- ד. **אך יש לפרש דברי ר"א באר"א,** דס"ל שמהני קידוש גם בכדי לקדש לענין הקרבה, והביאור בזה דכשם שיש כח בכלי שרת לקדש ע"י קביעתו לחפצא של 'מנחה' כמו"כ יש בו כח לקדש לצורך 'ההקרבה' אפי' שלא חלה עליו שם מנחה. וע"ע משנ"ת פלוגתא ר"א ור' יוחנן להלן בביאור הסוגיא דמנחה מחציתה.

⁷ אך יש לדחות, שבאמת אליבא דר"א אף רש"י מודה דלא בעינן ב' כלים, אלא שהוסיף רבנותא בדעת ר' יוחנן, דלא מבעיא שאם קידש רק חצי עשרון ס"ל לר' יוחנן שאינו מקודש, אלא אפי' אם קידש הכל בב' כלים נמי לא מהני דהוי קידוש לחצאין, וצ"ע.

⁸ ובדברי הקר"א משמע שהוא סברא בביאור הפסוק של 'מלאים', אך בדעת רש"י א"א לומר כן, וכמשנ"ת שברש"י מבואר שהוא ריעותא מדין 'ראוי', וביותר, שהרי ברש"י סוכה מבואר שבכלל הך ריעותא של מלאים נכלל גם אם יש יותר מהשיעור, ואם נימא שהחסרון של מלאים הוא משום שאין בו שיעור מנחה, לכאן' הול"ל שביתר אינו חסרון של מלאים. והנפק"מ, שהקרן אורה נקט שהחסרון של מלאים אינו שייך אלא בקידוש ראשון, [וכן מבואר בחז"א], אבל לכאן' לדרכו של רש"י שהריעותא הוא מצד אינו ראוי לכאן' אין לחלק בין קידוש ראשון לקדוש שני. ואך מצד ההלכה הנוספת של אין קידוש לחצאין הוא דיש מקום לחלק שכ"ז שייך לענין קידוש ראשון אבל לא לענין קידוש שני. [וע"ע משנ"ת לעיל (קידוש מנחה לחצאין א') שגם הקר"א ס"ל כמשנ"ת שב' הלכות חלוקות הם, יעוי"ש מה שהארכנו בביאור דבריו].

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

ה. **אמנם בעיקר הדבר צריך ביאור רב**, דא"כ למה בעינן לקרא דמלאין הרי בלא"ה לא נקבע שם מנחה וא"א לקדש. ונראה שהנפק"מ לענין דעתו להוסיף, שלענין חסרון של מנחה מהני, משא"כ לענין מלאין דלא מהני, כיון שעכ"פ עתה אין כאן שיעור להתקדש. אמנם בגמ' מבואר דאיכא למ"ד דכל ההלכה של שלימים לא נאמרה אלא כשאין דעתו להוסיף, אך נראה שהיינו לענין קידוש ליפסל אך א"כ רב דפליג וס"ל שגם לענין להתקדש לא מהני סבירא ליה כר"י וכמבואר בגמ'. ואולי י"ל שהנפק"מ היא לענין קידוש של יותר מהשיעור, יעו' לעיל שברש"י סוכה מט: משמע שהוא מאותו הפסול של פחות מכשיעור מנחה, ולפי"ז נמצא שהפסול בזה הוא משום 'מלאים', אמנם מצד הפסול המבואר בדברי ר' יוחנן שאין קידוש לחצאין א"א לפוסלו, שהרי עכ"פ יש כאן שיעור מנחה, וצ"ע.

ו. **ועוד יש לבאר נפק"מ בזה, באופן שיש שיעור של עשרון אלא שהוא פחות משיעור המנחה הנצרכת**, וכגון פר שדינו בג' עשרונים. **דיעו' רש"י זבחים** (פח. ד"ה ואין מקדשין אלא מלאים): "...ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי היא שם ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל, אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשין, שאינו ראוי לכלי". **ומבואר**, שמדינא דמלאים א"א לקדש אא"כ יש בו כל השיעור שצריך למנחה. אך לכאור' כ"ז שייך דווקא כלפי הריעותא של 'מלאים' אבל מצד הריעותא של אין קידוש לחצאין כל שיש בו עשרון שלם שוב אין בזה הריעותא של קידוש לחצאין, וכמשי"ת.

ז. **יעו' לעיל קו' הקר"א והמקד"ד מהא דאיתא במשנה ריש פ' שתי הלחם** שלחם הפנים נאפה שתיים שתיים, והק' שהרי הו"ל מנחה חסרה, ועי' לעיל מה שתי' המקד"ד, שהטעם דלא מהני בפחות מכשיעור הוא משום דלא אהני הכלי לקדשו להקרבה, משא"כ באפיית לחה"פ דאף דלא אהני לענין קמיצה מ"מ אהני לקדשו לענין שהוא ראוי לסידור. ועיי"ש בהערה שלכאור' כ"ז מהני לענין 'מלאים' ועפ"י משנ"ת שיסוד הריעותא של מלאים הוא משום ש'אינו ראוי' ואינו ראוי היינו שאין הכלי ראוי להחיל בו חלות קדושה, וע"כ כל שמחיל בו חלות קדושה לאיזה ענין שהוא מהני אף כשאין בו שיעור של המנחה. משא"כ לענין 'אין קידוש לחצאין', שיסוד דינו הוא משום שאין כאן שם מנחה, ואין הקידוש מועיל אלא אם יש לו שם של מנחה, וא"כ מה מהני מה שגורם בו חלות קדושה לענין סידור ע"ג השולחן, וא"כ הדרא קו' לדוכתא, מדוע מהני אפיית הלחם שתיים שתיים והא אין קידוש לחצאין, וצ"ע.

ח. **וע"ע במקד"ד שתי' קו' הקר"א בא"א** (שם ד"ה עוד יש לתרץ): "דזה דכלי שרת אין מקדשין אם יש בהם פחות מכשיעור הוא דוקא אם יש שם פחות מכשיעור של כל קרבן, כגון חצי עשרון דאינו ראוי לשום קרבן, אבל עשרון שלם או לוג שלם דהוי שיעור שלם בשאר מנחה אף על גב דבאותה מנחה הוא פחות מכשיעור מתקדש"⁹. **וע"ע כע"ז בחז"א** (סי' כ"ד ס"ק י"ב).

ט. **ולהאמור אולי י"ל שסברא זו שייכא דווקא כלפי הריעותא של 'אין קידוש לחצאין'** וכמשנ"ת שיסוד הדין הוא מחמת שאין תורת קידוש אם לא חל שם מנחה ע"י הקידוש. וע"כ כל שיש שיעור של עשרון או יותר שוב אין בזה הריעותא, שכבר יש בזה צורת מנחה. [אמנם הוא דבר חידוש גדול, שהרי עכ"פ ע"י קידוש זה לא חייל עליה שם מנחה, שהרי חצי מנחה הוא, אך עכ"פ יש בזה צורת מנחה, ועי' בזה להלן בדברי רב שאפשר לקדש מנחה שאין בה שמן ולבונה]. משא"כ לענין הריעותא של 'מלאים' הרי בזה כל שלא הועילו מעשיו לגרום קדושת הקרבה הרי לא חשיב ראוי לכלי, וכיון ששיעור המנחה הוא ג' עשרונים ע"כ לא יהני מה שחשיב מנחה במקו"א. **באופן**, שלקושטא דמילתא בעינן לב' תירוצי המקד"ד, ומשום שיש כאן ב' קו' חלוקות. **חדא**. מההלכה של 'מלאים'. והשני. מההלכה של 'אין קידוש לחצאין', ומה שתי' המקד"ד כלפי ההלכה של מלאים לא יהני כלפי ההלכה של אין קידוש לחצאין וכן להיפך.

י. **והנה יעוי"ש עוד במקד"ד**, שלכאור' ק' על יסודו מדברי רש"י בזבחים פח. הנ"ל שמבואר שם להדיא שאם נתן בכלי פחות מג' עשרונים אין הכלי מקדשם משום שאינו ראוי, הרי להדיא שא"א לקדש בפחות מג' עשרונים. אמנם באמת הקו' היא על גוף דברי רש"י, שהרי גמ' ערוכה היא (להלן פז): "שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל". הרי להדיא שהמדידה היתה עשרון עשרון וקיי"ל שע"י המדידה הוא מתקדש [למ"ד נתקדשו כלי היבש] ועיי"ש שכן

⁹ וע"ע במקד"ד שהוכיח כן מהא דאמרין בפרק ב' מדות (פז): דלא היה מודד לא בשל ג' לפר ולא בשל ב' לאיל אלא מודד עשרונות, וקשה, הא אין כ"ש מקדשין פחות מכשיעור, ועל כרחין דכשיש שיעור של מנחה שלימה לא איכפת לן מה שאין בזה שיעור.

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

מבואר בעוד כמה דוכתי גם כלפי קידוש ע"י כלי הלח [שלכו"ע נתקדשו]. וא"כ לכאורה סתירה לעיקר דברי רש"י שכתב שא"א לקדש בפחות מג' עשרונים, וצ"ע.

יא. אך יעוי"ש היטב בלשון רש"י: "שיהא בהן שיעור שלם הצריך לדבר אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה, ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפי ששני עשרונים לאיל אבל אם חסר השיעור אין הכלי מקדשן שאינו ראוי לכלי", ומשמע בלשון רש"י דתרתיהם, שאם באנו לקדש ע"י המדידה צריך שיהא בהם שיעור שלם 'הצריך לדבר', ואם נתנם 'בכלי', והיינו ביסא, בזה צריך שיהא ג' עשרונים לפי. והיינו, דכשבא לקדש ע"י המדידה עצמה בעינן ראוי לענין מדידה, וע"כ כשנותן עשרון בכלי [שזהו שיעור הכלי מדידה] הו"ל ראוי והוא מתקדש ע"י שהוא עשרון. וכמ"כ כשבא לקדש ע"י אפיית התנור, כיון שהתנור מקדשו לענין הסידור ממילא שפיר חשיב ראוי לו אפי' בשתי משא"כ כשנותנו בביסא, שאז בא לקדשו מכח מה שמקדשו לקמיצה והקרבה, בזה כ"ז שאין בו שיעור של מנחה שלימה לא מהני, משום שלא נחשב שלימים. ועיי"ש במקד"ד ובכלל דבריו דברינו.

יב. ולפי"ז מתבאר הא דבעינן לתרוייהו, וכמש"כ בשיעור לקמן יעוי"ש.

❖ גמ' "אמר ר' אחא מאי טעמא דר' יוחנן".

פלוגתא התוס' אימתי חשיב קריבה לחצאין

א. יעו' תוס' (ד"ה מאי טעמא) שהק': "לימא משום דיליף מדם". היינו, שהרי ר' אחא בא לבאר דטעמיה דר' יוחנן דפליג על ר"א הוא משום דלא ס"ל להך סברא דמתוך שקריבה לחצאין קדושה לחצאין. וע"ז תמהו תוס' דלא בעינן לזה, שהרי מקו' הגמ' [לילף מדם] מתבאר דאפי' ר"א דס"ל להך סברא דמתוך מ"מ אם אפשר ללמוד מנחה מדם אף הוא היה מודה שאינה קדושה לחצאין, וא"כ נימא דטעמיה דר' יוחנן הוא משום דיליף מדם ולא משום דפליג על סברת 'מתוך'.

ב. ועיי"ש בתוס' בתירוצי קמא: "ושמא קבלה היה בידו טעם זה". ויעו' בטהרת הקודש, שאין לפרש כוונת התוס' דקבלה היתה בידו דר' יוחנן לא יליף מנחה מדם, וע"כ הוצרך לברר טעם אחר בדעת ר"י, שהרי להדיא מבואר בהמשך הסוגיא דר' יוחנן יליף מילתא ממילתא. וא"כ בהכרח מתפרש שכוונת התוס' דקבלה היתה בידו שר' יוחנן נחלק גם בעיקר חידושו של ר"א דמתוך שקריבה לחצאין קדושה לחצאין, וע"כ ביאר דהיינו משום דיליף לה מקרא. [אך יעוי"ש בהמשך שיש לדחות דהא דיליף מילתא ממילתא היינו דווקא דומיא דמנחה ממנחה, אך אכתי יתכן דס"ל שמנחה מדם לא ילפינן].

ג. ותי' זה הוא על דרך תי' קמא בתוס' לעיל (ד"ה מתוך) דס"ל דמעיקר הדין אפשר ללמוד חביתין מדם משום דתרוייהו קריבים לחצאין. וע"כ נקטו דלקושטא דמילתא י"ל שטעמא דר' יוחנן משום דיליף מדם, ואך דקבלה היתה בידו שהוא חלוק גם על עצם הסברא דמתוך דקריבה לחצאין קדושה לחצאין. וע"ע בטהרת הקודש שהק' שעכ"פ מבואר בדברי ר' אחא דר' יוחנן יליף לה מקרא, ולכאורה הוא פסוק מיותר, שהרי עיקר ההלכה דקמ"ל פסוק זה כבר אפשר ללמדו מדם. ועיי"ש שביאר, דמדם לא שמעינן אלא דלא מהני הקידוש ליקרב, והפסוק דמנחה מחציתה אתא לאשמועינן דלא מהני הקידוש אף לענין ליפסל, והיינו שאף תוס' ס"ל כדרכו של רש"י (לעיל ז: ד"ה אינה) שר' יוחנן אתי לאשמועינן שאף יצאה לחולין.

ד. וע"ע בתי' בתרא: "אי נמי כדפרישית לעיל דלאפוקי דרבי יוחנן מפרש ר' אלעזר טעמא דמתוך". וכוונתם לדרכם לעיל בתי' בתרא (בסוף תד"ה מתוך) שא"א להשוות דין מנחת חביתין לדם, משום שדם לא חשיב קרב לחצאין. וע"ע בשיטמ"ק בשם הר"ר יונה [בדרך השניה] שביאר החילוק בין דם לחביתין, דאף דבתרוייהו הוי ב' מעשים חלוקים מ"מ בדם הזריקות תכופות זל"ז ומשא"כ במנחת חביתין שמחציתה בבבוקר ומחציתה בערב [וע"ע בחזו"א דהיינו שבבוקר עדיין א"א לקיים את דין הקרבת החצי השני דהו"ל מחוסר זמן]. ולפי"ז בהכרח א"א לבאר קו' הגמ' ליליף מדם דקאי כלפי מנחת חביתין. וע"כ צריך לומר שבאמת פליגי בתרתיה: חדא, לענין שאר מנחות, ושורש הפלוגתא האם ילפינן מנחה מדם וע"ז הוא דמק' בגמ' אמאי ר"א לא יליף

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתא ר"א ור' יוחנן-

מדם. ועוד נחלקו בדין מנחת חביתין, ובזה שורש הפלוגתא הוא בעצם הסברא של מתוך שקריבה לחצאין. וכלפי זה אתא ר' אחא לפרש, מהו שורש הפלוגתא בין ר"א לר' יוחנן בסברת קריבה לחצאין.

ה. ויעו' בשיטמ"ק בשם הר"י שאזיל בדרך תי' קמא שמנחה ודם דינם אחד ותרוייהו חשיבי קריבים לחצאין. אלא דס"ל שבזה גופא היה המ"מ שבסוגיא, דמעיקרא היתה הגמ' סבורה שמנחת חביתין הם ב' קרבנות חלוקין וע"כ לא דמי לדם, ומשום כך הוצרכה הגמ' להוכיח מקרא דמנחה מחציתה דהוי קרבן אחד, וכיון דהוי קרבן אחד שיש בו ב' הקרבות שוב דמי לדם, ותרוייהו חשיבי קריבים לחצאין, וע"כ שפיר יש לנו למילפניהו מאהדדי.

ו. באופן ששורש הפלוגתא של הראשונים בביאור הסוגיא הוא בגדר ההלכה של 'קריבה לחצאין'. שלדעת תי' קמא של תוס' (וכן דעת הר"י בדרך קמא) אפי' הזאות שתכופות זל"ז חשיבי 'כל אחת עבודה בפ"ע', ושייך בהו הסברא דמתוך. ואילו לתי' בתרא דתוס' (וכן דעת הר"י בדרך בתרא) כיון "שהיו תכופים ההזאות זל"ז הוי הכל כמו דבר אחד" ואין שייך בזה הסברא של מתוך שקריבות לחצאין. וצריך תלמוד בביאור השיטות וביסוד פלוגתתם.

❖ גמ': "אילו נאמר מנחה מחצית... ת"ל מחציתה בבקר מחצה משלם הוא מביא, למצוה.

שיטת רש"י בביאור תי' הגמ' 'למצוה'

א. יעו' רש"י: "ומשני, כי מצריך קרא להביא שלם למצוה בעלמא, ולעולם אם קדשה לחצאין מקודש ואינה יוצאה שוב לחולין". ודברי רש"י צריכים תוספת ביאור, דלכא' משמע בדבריו שכל מה דמהני קידוש לחצאין אליבא דר"א היינו רק לענין שאינו יוצא שוב לחולין, והיינו קידוש ליפסל, אבל לא מהני הך קידוש לענין הקרבה. וצ"ב, דא"כ מדוע חשיב 'למצוה בעלמא', הרי באמת הוא 'לעיכובא' שאינו יכול להקריב אא"כ נתקדש עשרון שלם. ולדרכו של רש"י לכא' היתה הגמ' צריכה לומר דכי מצריך קרא להביא שלם היינו לענין הקרבה אבל לא לענין קידוש, וצ"ע רב.

ב. יעו' רש"י: "ולעולם אם קדשה לחצאין מקודש". בברייתא מבואר דלולי קרא ד'מחציתה' הייתי אומר שאפשר לקדש מחצית בבוקר ומחצית בערב, ולפ"ז לכא' היה צריך לומר דכשאמרה הגמ' 'למצוה' היינו שמעיקר הדין אפשר להביא מחצית בבוקר ולהקדישו וע"ז יחול הקידוש. [ולדעת רש"י שאין הקידוש חל להקרבה, מ"מ כשמקדש מחצית בפ"ע יחול עכ"פ לענין שלא לצאת לחולין]. אך לכא' לשון רש"י 'קדשה לחצאין' לא משמע כן, דיעו' לעיל (ז: ד"ה אינה): "אינה קדושה לחצאין - שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה...". ומבואר שרש"י נקט שלשון קדושה לחצאין היינו שמקדש ב' החצאים בב' כלים, וא"כ על כרחין צריך לומר דמש"כ הכא 'אם קדשה לחצאין' היינו דווקא אם קידש עכ"פ ב' החצאים בב' כלים, אבל אם קידש רק חצי אחד, [לפי סברת הגמ' השתא דמחציתה היינו מחצית ממנחה שלימה שלפנין] אין הוא קדוש אף לר"א. וא"כ שוב צ"ע שא"ז 'מצוה בעלמא', אלא נתחדש כאן שא"א לקדש רק חצי עשרון אלא צריך לקדש את ב' חצאי העשרונים קודם שיקריב המחצית, וצ"ע רב.

ג. ובעיקר הא דאיתא בגמ' דהיינו למצוה בעלמא צ"ב לדרכו של רש"י, שהרי בברייתא מבואר שאם היה הכתוב אומר 'מחצית' הייתי אומר שיכול להביא מביתו מחצית בבוקר ולהקריבו ומחצית בערב ולהקריבו. ולכא' היה מקום לומר שבדין 'מחציתה' נתחדש 'תנאי' בעלמא שצריך לקדש הכל יחד, וכלפי זה שפיר י"ל שתנאי זה הוא למצוה בעלמא אך אינו לעיכובא. אך ממש"כ רש"י שאין קדושת הקרבה חלה אא"כ קידש את שניהם מבואר שבלשון 'מחציתה' נתחדש גדר הקרבן, שהכל צריך להיות קדוש כמנחה אחת שלימה, וההקרבה צריכה להיות מחצית ממנחה זו. והשתא לפ"ז צריך ביאור, האך שייך לומר שכ"ז הוא ל'מצוה בעלמא', דזה שייך במקום שיש איזה תנאי נוסף על עיקר דין ההקרבה, די"ל שהתורה לא הקפידה בזה, וע"כ אינו מעכב. אבל כלפי מהות הקרבן בודאי שא"א לומר שהוא למצוה בעלמא [הגע בעצמך, כשאמרה תורה שמנחה

קידוש מנחה לחצאין (ב)

- האם בקידוש לחצאין יש ריעותא של 'מלאים', בביאור פלוגתת ר"א ור' יוחנן-

צריכה להיות עשרון סולת, האם יש מקום לומר שהוא מצוה בעלמא, וכמו"כ כשאמרה תורה שחביתין היינו ב' חצאי מנחה שלימה האין נימא בזה שהוא מצוה בעלמא], וצ"ב רב.

ד. יעו' רש"י: "ואינה יוצאה שוב לחולין", וע"ע לעיל (ז: רד"ה אינה) שהעמיד דברי ר' יוחנן שאינה קדושה היינו אפי' לענין שלא תצא לחולין. ונמצא, דהשתא נקט רש"י שעיקר פלוגתת ר"א ור' יוחנן היא לגבי קידוש לענין שלא תהא יוצאה לחולין, אבל הא כו"ע מודו שאינה קדושה ליקרב ע"י קידוש לחצאין. אך יש להעיר שרש"י לא השמיענו דעת ר"א כשפירש לעיל את עיקר שיטת ר' יוחנן והו"ל לפרש כן גם בשיטת ר"א כמו שפי' כאן. וביותר, שגם הכא מצא רש"י צורך לבאר כן דווקא בס"ד דגמ' ד'למצוה', ומדוע לא פירש כן גם כלפי מסקנת הגמ', דהא דמהני קידוש מחצית המנחה כשהביא מנחה שלימה מביתו היינו דווקא לענין קידוש. ולכאן' מבואר בכ"ז שרש"י נקט שלדעת ר"א דמהני קידוש לחצאין היינו אפי' לענין ליקרב, ורק הכא בס"ד ד'למצוה' מאיזה טעם שהוא העמיד שדברי ר"א נאמרו רק כלפי קידוש לענין שאינו יוצא לחולין, וצ"ת.

❖ פלוגתת רב ור' יוחנן

נראה די"ל שביאור המו"מ של הגמ' כך הוא: דהא דמעיקרא היתה סבורה הגמ' דסברת קדושה לחצאין וסברת דעתו להוסיף חד הם, היינו משום שהבינה הגמ' שעיקר סברת ר' יוחנן דאינה קדושה לחצאין הוא משום דגלי לן קרא ש'צורת המנחה' אינה בב' חצאין, אלא בחצי אחד. והיינו דלולי קרא דמנחה מחציתה היינו סוברים כר"א שהגם שכל מנחה צורתה בעשרון, וכ"ז שאין עשרון בכלי לא הוי חפצא דמנחה, מ"מ שאני מנחת חביתין שצורתה עשרון בב' חצאים, וע"כ גם חצי עשרון שלה יש לו צורת מנחה. וע"ז קאתי קרא דמנחה מחציתה לגלויי שצורת המנחה היא מנחה של עשרון, ודין מחציתה הוא מחצית ממנחה של עשרון. אמנם אכתי היה מקום לומר, דחשיב שיש צורת מנחה מחמת הצירוף של מנחת הבוקר עם מנחת הערב, שהוא כעין סברת דעתו להוסיף, ומדחזינן דלא מהני אליבא דר' יוחנן היה נראה שגם לא מהני הצירוף של דעתו להוסיף בכדי ליתן צורת מנחה. וע"ז מת' בגמ' שסברת דעתו להוסיף אלימתא, שהרי חזינן אפי' במקום שהריעותא הוא משום שהמנחה אינה ראוי' לקידוש כלי גם בזה מהני דעתו להוסיף, ועל כרחין שדעתו להוסיף מהני משום דחשיב כאילו כבר עתה יש בכלי את כל השיעור הראוי, וע"כ מתקיים בו דין מלאים, וא"כ ה"ה והוא הטעם דיהני דעתו להוסיף לענין צורת המנחה המתקדשת. ודו"ק. ולפי"ז יש לפרש כל המו"מ בגמ', וליישב קו' האחרונים שמשמע שב' סוגיות חלוקות הם [יעו' קרן אורה וליקוטי הלכות ובמנח"א בשם הגר"ז]. באופן שענין דעתו להוסיף מתפרשת בב' סברות. חדא. מחמת דחזי לאצטרופי למה שיוסיף אח"כ, ובזה דמי לסברת מתוך שקריבה לחצאין קדושה לחצאין. ועוד. דחשיב כבר עתה כאילו הצטרף עמו, וזה לא שייך במנחת חביתין, שהרי עדיין מחוסר זמן הוא, וא"א להחשיב כאילו כבר יש כאן מנחה שלימה לפניך. ועדיין צ"ת ותוספת ביאור בכ"ז.